

УДК: 657:336

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Галина БУЛАТ

Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова

byshlat2007@ukr.net<https://orcid.org/0000-0003-0577-127X>

У статті досліджено актуальні проблеми організації ефективної системи управління оборотними активами підприємства враховуючи галузевий аспект та зарубіжний досвід.

Ключові слова: система управління, оборотні активи, структура капіталу, фінансові ризики, політика фінансування, факторний аналіз

<https://doi.org/10.31891/mdes/2022-4-2>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Оборотні активи будь-якого підприємства являють собою складну економічну категорію, в якій переплітається безліч теоретичних і практичних аспектів. Тому організація ефективної системи їх управління є одним із найважливіших питань що стоїть перед сучасними управліннями.

У першу чергу, управління оборотними активами підприємства направлено на їх формування в необхідному і достатньому обсязі при найменших витратах, а також на підвищення ефективності їх використання. Ця проблема особливо актуальна для підприємств, де велика частка коштів зосереджена в оборотних активах, наприклад у будівельній галузі.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні аспекти системи управління оборотними активами підприємства, включаючи визначення поняття оборотних активів, їх раціональне формування та ефективне використання, висвітлені в роботах таких вчених-економістів, як: Баранової В.Г., Бланка І.О., Богацької Н.М., Демченко Т.А., Домбровської Н.Р., Ізмайлової Н.В., Ільєнкової С.Д., Ковальова В.В., Лимара Ю.В., Никоновича Г.І., Швеця Ю.О. та ін.

Аналіз праць видатних науковців дозволив зробити висновок про необхідність подальшого дослідження особливості організації системи управління оборотних активів враховуючи галузевий аспект та зарубіжний досвід.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної статті є дослідження напрямків формування ефективної системи управління оборотними активами на будівельних підприємствах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Будівельна галузь має важливе економічне та соціальне значення для функціонування усієї системи господарювання в країні. Будівельні підприємства створюють велику кількість робочих місць та є споживачами продукції багатьох галузей економіки. Тому стан будівельної галузі на пряму впливає на економічне зростання або економічний спад в Україні.

Особливою характерною рисою будівництва є здійснення тривалого операційного процесу який потребує особливого фінансування та правильної організації системи управління його оборотними активами.

Представником будівельної галузі в Хмельницькій області є КРБП «Модерн». Підприємству притаманний ряд характерних особливостей, зумовлених специфікою будівельної галузі. Основними із таких особливостей є матеріаломісткий операційний процес та тривалий період з моменту початку будівельних робіт до моменту закінчення будівельного контракту. За таких умов виникає об'єктивна необхідність здійснювати ефективне управління оборотними активами підприємства, а саме: запасами, грошовими коштами та дебіторською заборгованістю.

Управління оборотними активами слід розглядати як складний процес, що передбачає виконання наступних завдань: прискорення оборотності оборотних активів; формування оптимального обсягу оборотного капіталу, що забезпечує безперервний операційний процес;

удосконалення складу та структури оборотних активів; зростання конкурентоспроможності та платоспроможності підприємства.

Дослідивши ефективність управління оборотними активами КРБП «Модерн» ми зробили висновки про існування певних негативних тенденцій в динаміці показників фінансування оборотного капіталу підприємства, що потребують негайного вирішення менеджерами підприємства.

А саме, необхідно оптимізувати структуру капіталу підприємства щодо критеріїв мінімізації рівня фінансового ризику. А також надати перевагу більш дешевим джерелам фінансування активів.

На практиці можуть використовуватися три різних підходи щодо вибору політики фінансування, а саме:

- консервативний підхід, що передбачає для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань;
- агресивний підхід, що передбачає для фінансування необоротних активів використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань. У свою чергу оборотні активи у повному обсязі фінансуються за рахунок короткострокових зобов'язань;
- компромісний підхід, який передбачає формування необоротних активів і постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань, а формування змінної частини оборотних активів за рахунок короткострокових зобов'язань [1].

Для вибору більш оптимальної структури джерел фінансування оборотних активів підприємства для досягнення кращих результатів його діяльності проведемо відповідні розрахунки.

Визначимо оптимальну структуру капіталу КРБП «Модерн» на 2022 рік враховуючи критерій мінімізації рівня фінансових ризиків. При цьому припустимо, що капітал підприємства залишився на рівні 2021 року. А постійна частина оборотного капіталу включає запаси і дебіторську заборгованість, змінна – грошові кошти, інші оборотні активи та витрати майбутніх періодів.

Таблиця 1

Вихідна інформація для визначення структури капіталу КРБП «Модерн» за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику на 2022 рік.

Показник	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Необоротні активи	5578,7	36,6
Оборотні активи	9661,6	63,4
у тому числі:		
- постійна частина	8520,5	55,9
- змінна частина	1141,1	7,5
Сукупний капітал	15240,3	100

На наступному етапі, використовуючи дані таблиці 1, визначимо у розрізі окремих підходів розмір власного та позикового капіталу підприємства (таблиця 2).

Таблиця 2

Оптимізація розміру капіталу КРБП «Модерн» за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику на 2022 рік

Показник	Консервативний підхід	Агресивний підхід	Компромісний підхід
Власний капітал	12192,2	5334,1	8382,2
у тому числі:			
- необоротні активи	5578,7	5334,1	8382,2
- оборотні активи	6613,5		
з них:			
- постійна частина	6613,5		
- змінна частина	0		
Позиковий капітал	3048,1	9906,2	6858,1
з них:			
- постійна частина	1907,0	8765,1	5717,0
- змінна частина	1141,1	1141,1	1141,1
Сукупний капітал	15240,3	15240,3	15240,3
Варіанти структури капіталу, %			
- власний капітал	80	35	55
- позиковий капітал	20	65	45

Для проведення аналізу існуючої структури капіталу підприємства з можливими оптимальними варіантами зведемо проведені розрахунки у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3

Структура капіталу КРБП «Модерн» за різними підходами до фінансування активів підприємства на 2022 рік, (%)

Реальна структура капіталу підприємства	Підходи до фінансування активів підприємства		
	Консервативний підхід	Агресивний підхід	Компромісний підхід
48:52	80:20	35:65	55:45

Отже, за даними таблиці 3 можна побачити, що структура капіталу КРБП «Модерн» не відповідає структурі капіталу за різними підходами до фінансування активів.

В ході дослідження визначено, що найефективніша структура капіталу спостерігається при фінансуванні 80% власного капіталу на 20% позикового. А саме, за рахунок власного капіталу може бути профінансовано повністю необоротні активи та оборотний капітал на суму 6613,5 тис. грн. (постійна частина оборотних активів).

Разом з цим, змінна частина оборотних активів у сумі 1141,1 тис. грн. та частина постійних оборотних активів у сумі 1141,1 тис. грн. профінансується за рахунок позикового капіталу.

Тому для більш ефективної діяльності підприємству необхідно збільшити власний капітал на 32 %, щоб його частка в джерелах фінансування становила 80%.

За умови виконання даних заходів, КРБП «Модерн» в 2022 році зможе збільшити оборотний капітал і тим самим покращить структуру майна підприємства. Але разом з цим в підприємства виникне проблема із забезпеченням додаткового обсягу активів, оскільки власний капітал не може забезпечити цю функцію.

Тільки використання позикових коштів дозволить наростити фінансовий потенціал та зростання рентабельності у майбутньому. Але, при цьому також необхідно пам'ятати, що зростання позикового капіталу призведе до збільшення фінансових ризиків та можливості настання банкрутства.

Використовуючи дані таблиці 2 можна зробити висновок, що при використанні КРБП «Модерн» агресивного підходу фінансування власного капіталу підприємства у розмірі 35% та вартістю 5334,1 тис. грн. буде недостатньо навіть для забезпечення необоротних активів підприємства, а оборотні активи, при цьому, повністю будуть фінансуватись за рахунок позикового капіталу разом з недостатньою частиною необоротних.

Інша ситуація спостерігається при компромісному підході, при якому частка власного капіталу в сукупному капіталі підприємства - 55% забезпечує лише повністю фінансування необоротних активів, але при цьому спостерігається недостаток оборотного капіталу.

Отже, використання саме консервативного підходу щодо оптимізації структури капіталу дозволить КРБП «Модерн» забезпечити у майбутньому фінансову незалежність, правильний вибір поповнення оборотного капіталу на 2022 рік та максимально досягнути оптимальну структуру активів підприємства.

Як зміниться фінансовий стан КРБП «Модерн» за різною методикою фінансування активів розглянемо у таблиці 4.

Таблиця 4

Показники фінансового стану КРБП «Модерн» у 2022 році за різних умов фінансування активів підприємства

Показник	Фактичне значення	Планове значення		
		80:20	35:65	55:45
Капітал підприємства, тис. грн.	15240,3	15240,3	15240,3	15240,3
Власний капітал, тис. грн.	7367,6	12192,2	5334,1	8382,2
Зобов'язання, тис. грн.	7872,7	3048,1	9906,2	6858,1
Оборотні активи, тис. грн.	9661,6	9661,6	9661,6	9661,6
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,48	0,80	0,35	0,55
Коефіцієнт фінансової напруги	0,52	0,20	0,65	0,45
Коефіцієнт фінансового ризику	1,07	0,25	1,86	0,82
Наявність власного оборотного капіталу, тис. грн.	+1788,9	+6613,5	-244,6	+2803,5
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,23	3,17	0,98	1,41

Здійснені розрахунки показують, що найкращий варіант для КРБП «Модерн», який забезпечує оптимальну структуру капіталу та найвищі фінансові показники, це консервативний підхід.

Розглянемо даний варіант більш детально. Так, при даній структурі капіталу підприємства (80% власного капіталу та 20% позикового) у КРБП «Модерн» в прогнозованому 2022 році за рахунок збільшення частки власного капіталу зростає коефіцієнт фінансової незалежності на 0,32 і буде становити 0,8. Також, зменшення позикових коштів до 20% зменшить коефіцієнт фінансової напруги до 0,32.

Такі зміни призведуть до покращення структури капіталу підприємства а отже зменшення коефіцієнта фінансового ризику з 1,07 до 0,25.

Одним з ключових факторів вибору варіанту фінансування капіталу 20/80 є наявність власного оборотного капіталу в КРБП «Модерн» у 2022 році в розмірі 12192,2 тис. грн., тим самим покращення його рівня ліквідності.

Разом з цим інші варіанти та поточний стан підприємства не забезпечував наявність власних оборотних коштів.

Підтвердженням чого є розрахований коефіцієнт загальної ліквідності, який в прогнозованому 2022 році може зрости до 3,17, що є свідченням зростання ліквідності КРБП «Модерн».

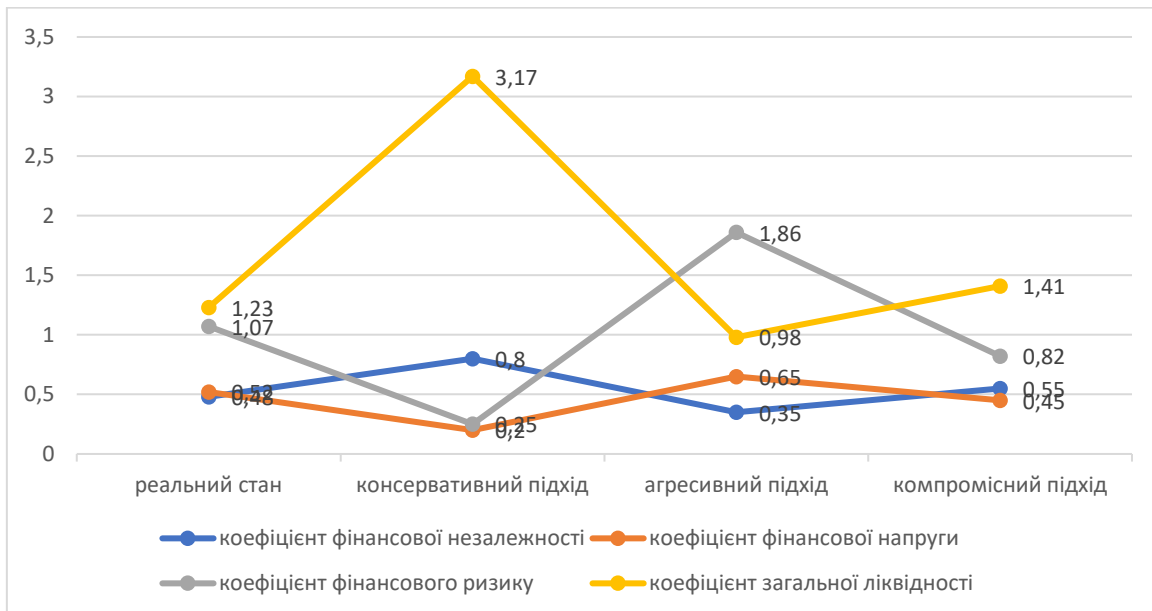

Рис.1. Показники фінансового стану за різних умов фінансування активів

Також необхідно відмітити, що така структура капіталу забезпечить високий рівень підвищення ефективності в результаті дії фінансового важеля, проте збереже фінансову стійкість товариства, що є найбільш оптимальним варіантом для вдосконалення політики управління оборотним капіталом, свідченням чого є найкращі розраховані значення ефекту фінансового левериджу при структурі 80% власного до 20% позикового.

В інших випадках підвищення ефективності управління капіталом за рахунок фінансового важеля різко знизить фінансову незалежність, зокрема фінансова залежність від зовнішніх джерел дорівнюватиме 45–65 %, рівень фінансового ризику – 0,82–1,86, коефіцієнт загальної ліквідності із значеннями 0,98 та 1,41 є нижчою ніж при консервативному методі.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, найбільш сприятливим підходом для КРБП «Модерн» з метою вдосконалення управління оборотним капіталом є консервативний, що забезпечує співвідношення між позиковим і власним капіталом на рівні 20 : 80. Свідченням на користь консервативного методу стали і прогнозні розрахунки фінансових показників, що підтвердили покращення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства. А отже можна стверджувати, що оптимізація

структури капіталу є важливим фактором щодо вдосконалення системи управління оборотним капіталом підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ляшенко М.С. Управління капіталом підприємства: конспект лекцій URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/>
2. Вікнянська В.А. Фінансовий стан підприємства, його оцінка та напрями покращення. URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1015>.
3. Нашкєрська М.М. Управління дебіторською заборгованістю у структурі оборотного капіталу підприємства. URL:<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2674/1/24.pdf>.
4. Чобіток В.І., Пятилокотова К.С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. URL:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf.

REFERENCES:

1. Liashenko M.C. Upravlinnia kapitalom pidpriemstva: koncept leksii URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/>
2. Viknianska V.A. Finansovyi stan pidpriemstva, yoho otsinka ta napriamy pokrashchennia. URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1015>.
3. Nashkєrska M.M. Upravlinnia debitorskoiu zaborhovanistiu u strukturi oborotnoho kapitalu pidpriemstva. URL:<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2674/1/24.pdf>.
4. Chobitok V.I., Piatylokotova K.S. Upravlinnia oborotnymy aktyvamy pidpriemstva: teoretychnyi aspekt. URL:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf.

DIRECTIONS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF CURRENT ASSETS MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Halyna BULAT

Khmelnitskyi University of Management and Law. Leonid Yuzkov

The article examines the current problems of organizing an effective system of current assets management of the enterprise, taking into account the industry aspect and foreign experience.

Current assets of any enterprise are a complex economic category in which many theoretical and practical aspects are intertwined. Therefore, the organization of an effective system of their management is one of the most important issues facing modern managers.

First of all, the management of current assets of the enterprise is aimed at their formation in the necessary and sufficient amount at the lowest cost, as well as to improve the efficiency of their use. This problem is especially relevant for companies where a large share of funds is concentrated in current assets, such as construction

The construction industry is important economically and socially for the functioning of the entire economic system in the country. Construction companies create a large number of jobs and are consumers of products in many sectors of the economy. Therefore, the state of the construction industry directly affects economic growth or economic downturn in Ukraine.

A special feature of construction is the implementation of a long operational process that requires special funding and proper organization of the management system of its current assets.

Management of current assets should be considered as a complex process that involves the following tasks: accelerating the turnover of current assets; formation of the optimal amount of working capital that provides a continuous operating process; improving the composition and structure of current assets; increasing the competitiveness and solvency of the enterprise.

Key words: management system, current assets, capital structure, financial risks, financing policy, factor analysis